

Izgovoreno nestaje, zapisano ostaje

Vinko Rožić

Književnokritički osvrt na zbirku pjesama Nika Kušelja Zaboravu oteto

Izgovoreno nestaje, zapisano ostaje. Tako, iz Hircijeva zapisa, najstarijeg sačuvanog o Cavtatu, možemo saznati kako su se, u rimskom građanskom ratu 47. godine p. Kr. pred Cavtatom sukobili Cezarov odani vojskovođa Vatinije i Pompejev legat Oktavije, i kako opsada nije uspjela te da je Oktavije »dao krmi mora«; i, iz Peutingerove ploče, koja potvrđuje zapis Plinija starijega, da je na dionici uzmorske ceste od Pardue odnosno Stona, do Epitaurosa odnosno Cavtata, antički Cavtat bio jedino mjesto s karakteristikama grada; i vidjeti kako na stranicama Bukovčeve autobiografije naslovljene s *Moj život* jarkim bojama oživljuju mnoge davne zgode i nezgode iz života ovoga velikog hrvatskog slikara; i preko Beritićevih zapisa o utvrđenjima Cavtata za Dubrovačke republike spomenuti se jedne značajne i zanimljive priče; i. . . Upravo tako, u svojevrsnoj zrakopraznoj jezičnoj kapsuli, Kušelj za sve vrijeme u naslijeđe budućim generacijama na životu ostavlja lokalizme koji su većma iščezli iz svakodnevne uporabe premda, kako Dalibor Brozović primjećuje u svom članku iz 2006., »današnji cavtatski govor *jest* (nag. aut.) reprezentativniji predstavnik dubrovačkoga poddijalekta nego sadanji urbanizirani i donekle izmiješani govor u samome Dubrovniku«.

Vrijednost Kušeljeva izričaja ne zrcali se, dakako, jedino u očuvanju zavičajne, a time i hrvatske, jezične baštine: on živim čuva i duh vlastitoga mjesta u vlastitome vremenu opjevavši poznate mu suvremenike koji su taj i takav Cavtat u tom i takvom vremenu živjeli i recipročno Cavtatu cavtatsko davali. Dok ribar Kušelj intelektom, dakako, spoznaje, pučki pjesnik Kušelj još jače čitavim svojim bićem čuti i posebnom ljubavlju prožima i biva prožet svime što ga uokružuje; nadahnjuje se unutar zadanosti ljudskog postojanja, ali i onime što prostor-vrijeme nadržasta pa zalazi u nadnaravno: pjeva i o Gospi Cavtatskoj i o sv. Nikoli – parcu drevne katoličke župe cavtatske.

Tko more dodirne otvara portal ka cijelomu svijetu. A Kušeljevi portali otvarani su svakodnevno – od Molunta do iza cavtatskih školja. Ploveći na silnicama titrajućeg nadahnuća, sved̑ proživljavajući prošlost i budućnost u blagoslovu stvarnog trenutka u ljubljnome krajobrazu, Niko Kušelj je kroza njih svoj zavičaj istodobno i ostavljao za sobom voljenog i očuvanog, i objavljiavao ga svijetu divnog i važnog. Osvrnuvši se na ovu činjenicu, i stavivši u povijesno-filozofski okvir usporedo život i pjesništvo Nika Kušelja i velikog talijanskog pjesnika Giacoma Leopardija (1798. – 1837.) – čijom se poezijom nadahnjivao i često je spontano pred obitelji i prijateljima recitirao Niko Kušelj, povjesničar i filozof Antonio Kovačević produbio je shvaćanje značaja i proširio obzorje izraženoga u Kušeljevu pučkom pjesništvu.

Umjetničko stvaralaštvo, bilo ono pjesničko ili neko drugo, neizostavna je sastavnica, tkivo kulture – stvarnosti koja bivstvuje između životinjskog i anđeoskog, između preživljavačkog i nadljudskog. Proizlazeći iz sveprisutne urođene težnje za pomnijom najdublje zaista ljudskog i sezanja za življenjem sukladno s najvisočijom Istinom, kultura se u konačnici ostvaruje kao najodličnija nositeljica civilizacijā u nizu skladnih svojih mijena. Uz tkivo umjetničkog stvaralaštva, unutar tijela kulture sraslo je stratificirano tkivo identiteta, od sloja općeljudskog, kao skupa značajki najnaprednije zemaljske vrste – premda se zbog današnjih nekih naših izbora s pravom možemo upitati je li tomu *a priori* zaista tako, do sloja nacionalnog i onoga zavičajnog napučenih tradicijom i opjevanih predivnim izričajima bogatoga korpusa hrvatskoga nam našega jezika. Radosna toplina koja sved̑ emanira iz sada zauvijek sačuvane jezične i krajobrazne stvarnosti nedvojbeno će obogatiti zavičajnu i hrvatsku kulturnu riznicu i na najljepši način dotaknuti svakoga tko otvori stranice ove zbirke.

Objavljeno: Dubrovnik: časopis za književnost i znanost, god. XXX (2019.), br. 4, str. 215–216.